

І. В. Муқан, аспірант кафедри управління та бізнес-адміністрування ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

В. В. Шикеринець, кандидат наук з державного управління, доцент, завідувач кафедри управління соціокультурною діяльністю, шоу-бізнесу та івент-менеджменту, заступник декана факультету туризму з наукової роботи ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

ПРАВОВА ТА ОРГАНІЗАЦІЙНА СКЛАДОВІ МЕХАНІЗМУ ВИКОНАННЯ РІШЕНЬ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ: ДЕРЖАВНО-УПРАВЛІНСЬКИЙ АСПЕКТ

Україна активно інтегрується у Європейський Союз та імплементує європейські цінності щодо захисту прав людини та основоположних свобод. Проводиться реформа політичної та адміністративної систем. Набувають вагомості дослідження нормативно-правової та організаційної основи механізму виконання рішень Європейського суду з прав людини в контексті глобалізації механізмів захисту прав людини, розуміння потреби ефективного механізму виконання рішень ЄСПЛ як засобу усунення порушення прав людини та запобігання цьому як формі захисту прав людини та функції держави у формуванні демократичного ладу в країні, забезпечення прогнозованості діяльності правоохоронної і судової системи та інвестиційної привабливості України. Система Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод через рішення Європейському суду з прав людини (ЄСПЛ) впроваджує практику розуміння й захисту прав людини та основоположних свобод у правовій системі держав-учасниць Конвенції, допомагає державам-учасницям Конвенції виявляти системні проблеми щодо захисту прав людини та пропонує шляхи їх вирішення. Стаття піднімає проблему сфери публічного управління та юриспруденції. Розглянуто особливості нормативно-правової та організаційної основи конвенційного механізму виконання рішень ЄСПЛ. Проаналізовано особливості нормативно-правової та організаційної основи механізму виконання рішень ЄСПЛ в Україні. Розглянуто особливості правового забезпечення та організаційної основи механізму виконання рішень ЄСПЛ в Україні. Проаналізовано проблеми, які існують у національному механізмі виконання рішень Європейського суду з прав людини в Україні на рівні законодавчого, інституційного та функціонального забезпечення. Запропоновано заходи з підвищення ефективності управління та координації процесу виконання рішень ЄСПЛ в Україні, підвищення ефективності та вдосконалення нормативно-правової та організаційної основи механізму виконання рішень ЄСПЛ в Україні. Запропоновано утворити спеціалізований постійно діючий комітет Верховної Ради України з широкими повноваженнями, одним із першочергових завдань якого буде удосконалення нормативно-правового забезпечення механізму виконання рішень ЄСПЛ. Задля забезпечення цього завдання комітету доцільно надати право законодавчої ініціативи у зв'язку з виконанням рішень ЄСПЛ та повноваження розробляти спеціальні організаційно-правові засоби виконання рішень ЄСПЛ.

Ключові слова: Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод та протоколи до неї (Конвенція), Європейський суд з прав людини (ЄСПЛ), механізм виконання рішень Європейського суду з прав людини, уповноважений у справах Європейського суду з прав людини, суб'єкти державного управління.

I. V. Mukan, V. V. Shikerynets. Legal and organizational components of the mechanism for enforcement of decisions of the European court of human rights state-administrative aspect

Ukraine is actively integrating into the European Union and implementing European values regarding the protection of human rights and fundamental freedoms. The political and administrative systems are being reformed. The study of the normative-legal and organizational basis of the mechanism for the implementation of decisions of the European Court of Human Rights in the context of the globalization of mechanisms for the protection of human rights, understanding the need for an effective mechanism for the implementation of ECHR decisions as a means of eliminating and preventing human rights violations, as a form of human rights protection, as a function of the state, is gaining importance in the formation of a democratic system in the country, ensuring the predictability of the law enforcement and judicial system and Ukraine's investment attractiveness. The system of the Convention on the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms through the decisions of the European Court of Human Rights (ECHR) introduces the practice of understanding and protection of human rights and fundamental freedoms into the legal systems of the member states of the convention, helps the member states of the Convention to identify systemic problems in the protection of human rights and offers ways to solve them. The article raises the problem of both public administration and jurisprudence. The article examines the peculiarities of the regulatory and organizational framework of the Convention mechanism, the mechanism for the implementation of ECHR decisions. Peculiarities of the normative-legal and organizational basis of the mechanism of execution of ECHR decisions in Ukraine are analyzed. The peculiarities of legal support and the organizational basis of the mechanism of execution of court decisions

in Ukraine are considered. The problems that exist in the national mechanism for implementing decisions of the European Court of Human Rights in Ukraine at the level of legislative, institutional and functional support are analyzed. Measures are proposed to increase the efficiency of management and coordination of the process of execution of decisions of the ECHR in Ukraine, increase the efficiency and improve the legal and organizational basis of the mechanism of implementation of decisions of the ECHR in Ukraine. It is proposed to form a specialized permanent committee of the Verkhovna Rada of Ukraine with broad powers, one of the primary tasks of which should be the improvement of the regulatory and legal support of the mechanism for the implementation of ECHR decisions. In order to ensure this task, it is expedient to grant the committee the right of legislative initiative in connection with the implementation of ECHR decisions and the authority to develop special organizational and legal means of implementing ECHR decisions.

Key words: Convention on the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms and Protocols to it (Convention), European Court of Human Rights (ECtHR), mechanism for implementing decisions of the European Court of Human Rights, Commissioner of the European Court of Human Rights, subjects of state administration.

Постановка проблеми (актуальність). В умовах стрімкої глобалізації Україна активно інтегрується у світову спільноту, стаючи її частиною. Проводиться реформа політичної та адміністративної систем. З огляду на це набувають вагомості дослідження нормативно-правової та організаційної основи механізму виконання рішень Європейського суду з прав людини в контексті глобалізації механізмів захисту прав людини, розуміння потреби ефективного механізму виконання рішень ЄСПЛ як засобу усунення порушення прав людини та запобігання цьому як формі захисту прав людини та функції держави у формуванні демократичного ладу в країні, забезпечення прогнозованості діяльності правоохоронної і судової системи та інвестиційної привабливості України. Система Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод через рішення Європейському суду з прав людини (ЄСПЛ) впроваджує практику розуміння і захисту прав людини та основоположних свобод у правовій системі держав-учасниць Конвенції, допомагає державам-учасницям Конвенції виявляти системні проблеми щодо захисту прав людини та пропонує шляхи їх вирішення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанню виконання рішень ЄСПЛ, а також імплементації та застосування практики суду присвячені праці таких учених, як К. Андріанов, В. Завгородній, В. Капустинський, С. Кивалов, О. Андрейченко, М. Сащенко, О. Чернецька, Я. Пасічник, П. Рабінович, Н. Севостянова, Ю. Хім'як, Б. Муқан, Н. Блажівська, М. Хилько, Г. Зубенко. Недостатньо дослідженим з позиції державного управління залишилось питання правової та організаційної складових частин механізму виконання рішень ЄСПЛ.

Мета статті полягає в удосконаленні нормативно-правової та організаційної основи механізму виконання рішень ЄСПЛ. Для досягнення мети потрібно вирішити такі завдання:

- проаналізувати нормативно-правові та організаційні основи конвенційного механізму виконання рішень ЄСПЛ та механізму виконання рішень ЄСПЛ в Україні;
- виокремити особливості правового забезпечення та організаційної основи механізму виконання рішень суду в Україні;
- обґрунтувати заходи з підвищення ефективності та вдосконалення нормативно-правової та організаційної основи механізму виконання рішень ЄСПЛ в Україні.

Викладення основного матеріалу. Виконання рішень Європейського суду з прав людини присвячені статті Конвенції 39 та 46, викладені у редакції Протоколу від 13 травня 2004 року № 14, відповідно до яких Високі Договірні Сторони зобов'язуються виконувати остаточні рішення Суду в будь-яких справах, у яких вони є сторонами. Остаточне рішення Суду передається Комітету Міністрів, який здійснює нагляд за його виконанням [1]. Зазначені положення Конвенції створюють специфічні правові зобов'язання для держави-відповідача. Правову та організаційну основу механізму виконання рішень ЄСПЛ визначають міжнародні та національні нормативно-правові акти, які повинні корелюватись між собою та забезпечувати ефективно й повне виконання рішень ЄСПЛ та дотримання прав людини й основоположних свобод, закріплених у Конвенції.

Ключовими міжнародними нормативно-правовими актами Ради Європи, що визначають організаційну та правову основу механізму виконання рішень ЄСПЛ, є Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод та протоколи до неї, статут Ради Європи та матеріали міжнародних конференцій держав-учасниць Ради Європи.

Національний механізм виконання рішень Європейського суду з прав людини в кожній країні Ради Європи має свої особливості та включає аспекти державного управління, які забезпечують ефективність його функціонування.

Н. Блажівська зазначає, що вагомими відмінностями виявляються саме у важливих аспектах процедури виконання рішення ЄСПЛ. Серед цих аспектів можна виділити такі:

- наявність спеціального закону, який регулює процедуру виконання рішень ЄСПЛ;
- кваліфікація рішення ЄСПЛ як виконавчого документа;
- існування спеціальної процедури виконання рішень ЄСПЛ, яка відрізняється від процедури виконання рішень національних судів;
- наявність «єдиного вікна» для отримання заявником грошової компенсації (справедливої сатисфакції, передбаченої статтею 41 Конвенції);

-
- існування спеціальної статті витрат державного бюджету для виплати грошових компенсацій на підставі рішень ЄСПЛ;
 - можливість перегляду рішення національного суду на підставі рішення ЄСПЛ, безпосередньо передбачена процесуальним законом [2].

В Україні механізм виконання рішення Європейського суду з прав людини закріплено у нормативно-правових актах різної юридичної сили та сфери застосування. Нормативно-правову та організаційну основу механізму виконання рішень ЄСПЛ в Україні визначає спеціалізований нормативно-правовий акт, а саме Закон України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини».

Закон покликаний регулювати відносини, що виникають у зв'язку з обов'язком держави виконати рішення Європейського суду з прав людини у справах проти України, з необхідністю усунення причин порушення Україною Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод і протоколів до неї, зі впровадженням в українське судочинство та адміністративну практику європейських стандартів прав людини, зі створенням передумов для зменшення числа заяв до Європейського суду з прав людини проти України.

Разом із Законом на виконання його положень в Україні діє низка підзаконних нормативно-правових актів, які покликані забезпечувати організаційну та правову основу діяльності механізму виконання рішень ЄСПЛ, до яких слід віднести Постанову Кабінету Міністрів України «Про організаційні заходи, пов'язані із забезпеченням представництва України під час розгляду справ у Європейському суді з прав людини» від 29 квітня 2004 року № 553; Положення про Урядового уповноваженого у справах Європейського суду з прав людини, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 10 вересня 2014 року № 431, Постанову Кабінету Міністрів України «Про деякі питання виконання рішень судів, що гарантовані державою, а також рішень Європейського суду з прав людини» від 16 вересня 2015 року № 703, Постанову Кабінету Міністрів України «Про утворення Комісії з питань виконання рішень Європейського суду з прав людини» від 1 квітня 2020 року № 258.

Водночас в Україні діяльність механізму виконання рішень ЄСПЛ разом зі спеціальними нормативно-правовими актами забезпечує значна кількість нормативно-правових актів загального характеру, які є результатом імплементації положень Конвенції та практики ЄСПЛ у національне законодавство.

Як зазначає В. Завгородній, у нормативно-правових актах, які регламентують діяльність деяких державних органів та служб, що є потенційними порушниками конвенційних прав, відсутні норми, які б зобов'язували їх враховувати правові позиції ЄСПЛ у своїй діяльності. До таких актів належать Кримінально-виконавчий кодекс України та Закон України «Про прокуратуру», що потребують відповідного доповнення [3].

Участь України у ЄСПЛ – це механізм, який перш за все має гарантувати дотримання прав громадян у випадках, коли їм не вдалося зробити цього в межах діяльності української правової системи. Це особливо важливо з огляду традиційно низький рівень довіри населення до судової системи в Україні. Всеукраїнське дослідження громадської думки, проведене соціологічною службою Центру Разумкова 13–17 лютого 2020 року, показало, що судовій системі загалом в Україні повністю довіряють лише 1,7% опитаних, скоріше довіряють – 11,5%, скоріше не довіряють – 35,1%, зовсім не довіряють – 40,5%. Незначно вищий рівень довіри до місцевих судів та Верховного Суду, але і в цих випадках рівень недовіри суттєво перевищує рівень довіри (негативний баланс довіри та недовіри до місцевих судів становить -54,9, а до Верховного Суду він дорівнює -45,5%) [4]. Цей аналіз вказує на тенденцію до збільшення в майбутньому заяв до ЄСПЛ, оскільки суспільство прагне справедливості та в умовах тотальної недовіри до національної судової системи намагається її шукати в ЄСПЛ. Це негативно відобразиться на інвестиційній привабливості України. Ефективне виконання рішень ЄСПЛ може покращити інвестиційний клімат.

Згідно з Резолюцією Парламентської Асамблеї Ради Європи (ПАРЄ) від 2 жовтня 2006 року № 1516, ПАРЄ закликала національні парламенти запровадити спеціальні механізми та процедури для ефективного парламентського контролю за виконанням рішень ЄСПЛ шляхом регулярного звітування відповідальних міністерств. Після конференції в Брайтоні у 2012 році Декларація заохочувала відкритий діалог між Судом та державами-членами як засіб розвитку більш глибокого розуміння їх ролі у виконанні спільної відповідальності у застосуванні Конвенції, включаючи, зокрема, діалоги між ЄСПЛ і вищими судами держав-учасниць [5]. Декларація від березня 2015 року, прийнята Брюссельською конференцією, заохочувала «діалог Суду з вищими національними судами та створення мережі, що сприятиме обміну інформацією про свої рішення з національними судами», а також запропонувала Суду ще більше поглибити цей діалог [6]. Вищі судові установи Високої Договірної Сторони можуть звертатися до Суду щодо надання консультативних висновків із принципових питань, які стосуються тлумачення або застосування прав і свобод, визначених Конвенцією або протоколами до неї [7].

Мережа вищих судів (SCN) – це унікальний орган, який зосереджений на Європейській конвенції про права людини; її обміни мають технічний, практичний та позасудовий характер; це забезпечує широкий та сучасний обмін знаннями; її членство велике, що надає йому широке та загальноєвропейське покликання. Мережа вищих судів (SCN) сприяє оперативному обміну досвідом між Верховним судом, Конституційним судом, ЄСПЛ та вищими судами членами мережі. Доступ судів Верховного суду та Конституційного суду до платформи

обміну знаннями (KS) [8] дає можливість суддям цих судів враховувати практику й досвід ЄСПЛ та держав-членів мережі щодо захисту прав людини під час прийняття ними рішень, що сприяє забезпеченню належного захисту прав людини в Україні.

Незважаючи на свою значущість та ефективність щодо забезпечення механізму виконання рішень ЄСПЛ, норми щодо мережі вищих судів не отримали свого відображення в українському законодавстві, яке регулює діяльність Верховного суду та Конституційного суду України.

Цей аналіз вказує на тенденцію до необхідності розширення кола суб'єктів публічного управління сфери виконання рішень ЄСПЛ. Ефективна робота сфери виконання рішень ЄСПЛ буде сприяти стабілізації національної економіки та її подальшому розвитку.

Ефективному забезпеченню права громадян України на подачу заяв до ЄСПЛ активно сприяють міжнародні неурядові організації, зокрема, щодо видання довідкової літератури та проведення просвітницьких заходів-тренінгів задля забезпечення професійної підготовки з питань вивчення Конвенції та практики Суду прокурорів, суддів, адвокатів та працівників інших правоохоронних органів. Вагомим внеском міжнародних неурядових організацій у захист прав людини та основоположних свобод є допомога громадянам України у підготовці заяв для звернення до ЄСПЛ.

В період глобалізації та значних суспільних трансформаційних перетворень спостерігається збільшення впливу міжнародних неурядових організацій на світову правотворчу діяльність та міжнародний процес. Варто зазначити, що велика кількість неурядових організацій, діючи всупереч своїм першочерговим цілям, виступає політичним інструментом. Неурядові організації як відповідні елементи глобальної системи трансформації міжнародних відносин можуть бути як повністю самостійним суб'єктом, так і політичним інструментом [9].

У Брайтонській декларації 2012 року держави-учасники Конвенції висловили рішучість щодо обов'язкового забезпечення ефективності виконання Конвенції на національному рівні шляхом заснування незалежних національних інститутів з прав людини [10], пріоритетним напрямом у забезпеченні належного нагляду та контролю за виконанням рішень Європейського суду з прав людини є заснування незалежного Державного інституту захисту прав та свобод людини.

Європейська мережа національних інституцій з прав людини показує те, наскільки важливу роль національні інститути з прав людини відіграють у системі Конвенції та надає низку рекомендацій, спрямованих на заохочення держав до більш активної співпраці з національними інститутами з прав людини як на національному рівні, так і на європейському рівні, що є однією з умов належного виконання рішень ЄСПЛ [11].

Оцінюючи роль неурядових громадських організацій та незалежних національних інституцій у сфері забезпечення виконання Україною рішень ЄСПЛ, зазначаємо, що їхня ефективність є очевидною. Водночас в українському законодавстві немає достатньої регламентації ефективного забезпечення цих інституцій.

Висновки. Опрацювавши та проаналізувавши економічні та політичні процеси, їхні статистичні показники, що впливають на формування тенденцій розвитку інститутів публічного управління та неурядових міжнародних і національних організацій сфери виконання рішень Європейського суду з прав людини, а також взаємозв'язок із розвитком і становленням національної економіки України, доходимо висновку, що спостерігається чітка тенденція до розширення інститутів публічного управління та збільшення ролі їхньої взаємодії з неурядовими міжнародними та національними організаціями сфери виконання рішень Європейського суду з прав людини.

З викладеного вбачається, що нормативно-правове забезпечення механізму виконання рішень ЄСПЛ в Україні потребує удосконалення. Нормативно-правові акти, які регламентують організаційні основи та процедури виконання рішень ЄСПЛ в Україні, не завжди є послідовними та узгодженими між собою, а часом мають несистемний характер. Іноді не закріплені в українському законодавстві конвенційні елементи механізму виконання рішень ЄСПЛ, що на практиці довели свою ефективність, такі як Мережа вищих судів та національного інституту з прав людини в Україні.

Для більш ефективного управління та координації процесу виконання рішень ЄСПЛ в Україні, підвищення ефективності та вдосконалення нормативно-правової та організаційної основи механізму виконання рішень ЄСПЛ в Україні варто утворити спеціалізований постійно діючий комітет Верховної Ради України з широкими повноваженнями, одним із першочергових завдань якого необхідно зазначити удосконалення нормативно-правового забезпечення механізму виконання рішень ЄСПЛ. Задля забезпечення цього завдання комітету доцільно надати право законодавчої ініціативи у зв'язку з виконанням рішень ЄСПЛ та повноваження розробляти спеціальні організаційно-правові засоби виконання рішень ЄСПЛ.

Список використаних джерел:

1. Протокол № 16 до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, ратифікований Україною 5 жовтня 2017 року, що набув чинності для України 1 серпня 2018 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_002-13.

-
2. Блажівська Н. Виконання рішень Європейського суду з прав людини. Порівняльний аспект. URL: http://www.vru.gov.ua/Docs/visnik02_11.pdf.
 3. Завгородній В. Нормативна складова механізму імплементації рішень Європейського суду з прав людини в Україні. *Правові новели*. 2018. № 4. С. 23–30.
 4. Оцінка громадянами ситуації в країні, рівень довіри до виконавчих та правоохоронних органів влади, оцінка діяльності Уряду (лютий 2020 року, соціологія) / Разумков Центр. 21 лютого 2020 року. URL: <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/otsinka-gromadianamy-sytuatsii-v-kraini-riven-doviry-do-vykonavchykh-ta-pravookhoronnykh-organiv-vlady-otsinka-diialnosti-uriadu-liutyi-2020r>.
 5. High Level Conference on the Future of the European Court of Human Rights Brighton Declaration. URL: https://www.echr.coe.int/Documents/2012_Brighton_FinalDeclaration_ENG.pdf.
 6. High-level Conference on the “Implementation of the European Convention on Human Rights, our shared responsibility”. Brussels Declaration. URL: https://www.echr.coe.int/Documents/Brussels_Declaration_ENG.pdf.
 7. Протокол № 16 до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, ратифікований Україною 5 жовтня 2017 року, що набув чинності для України 1 серпня 2018 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_002-13.
 8. Superior Courts Network – Member Courts. URL: https://echr.coe.int/Documents/SCN_Members_ENG.pdf.
 9. Балута І. Аналіз діяльності міжнародних неурядових організацій в умовах глобалізації. *Актуальні проблеми державного управління*. 2017. № 1 (51). С. 106–112. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apdy_2017_1_18.
 10. High Level Conference on the Future of the European Court of Human Rights. Brighton Declaration. 19 and 20 April 2012. URL: http://www.echr.coe.int/Documents/2012_Brighton_FinalDeclaration_ENG.pdf.
 11. Офіційний сайт Уповноваженого Верховної ради України з прав людини. URL: http://www1.ombudsman.gov.ua/ru/index.php?option=com_content&view=article&id=3665:2014-03-03-09-21-10&catid=56:2011-01-25-12-42-11&Itemid=65.

References:

1. Protocol No. 16 to the Convention on the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_002-13 [in Ukrainian].
2. Blazhivska N. (2010), *Vykonannia rishen Yevropeiskoho sudu z prav liudyny. Porivnialnyi aspekt* [Execution of decisions of the European Court of Human Rights. Comparative aspect]. URL: http://www.vru.gov.ua/Docs/visnik02_11.pdf [in Ukrainian].
3. Zavhorodnii V. (2018), “*Normatyvna skladova mekhanizmu implementatsii rishen Yevropeiskoho sudu z prav liudyny v Ukraini*” [“Normative component of the mechanism of implementation of decisions of the European Court of Human Rights in Ukraine”], *Pravovi novely* [Legal novels. Scientific legal journal], vol. 4, pp. 23–30 [in Ukrainian].
4. Razumkov Tsentr (2020), *Otsinka hromadianamy situatsii v kraini, riven doviry do vykonavchykh ta pravookhoronnykh orhaniv vlady, otsinka diialnosti Uriadu (liutyi 2020r. sotsiologiia)* [Razumkov Center on February 21, 2020. Citizens’ assessment of the situation in the country, the level of trust in executive and law enforcement authorities, assessment of the Government’s activities, February 2020. Sociology]. URL: <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/otsinka-gromadianamy-sytuatsii-v-kraini-riven-doviry-do-vykonavchykh-ta-pravookhoronnykh-organiv-vlady-otsinka-diialnosti-uriadu-liutyi-2020r> [in Ukrainian].
5. High Level Conference on the Future of the European Court of Human Rights Brighton Declaration. URL: https://www.echr.coe.int/Documents/2012_Brighton_FinalDeclaration_ENG.pdf [in English].
6. High-level Conference on the “Implementation of the European Convention on Human Rights, our shared responsibility”. Brussels Declaration. URL: https://www.echr.coe.int/Documents/Brussels_Declaration_ENG.pdf [in English].
7. Protocol No. 16 to the Convention on the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_002-13 [in Ukrainian].
8. Superior Courts Network – Member Courts URL: https://echr.coe.int/Documents/SCN_Members_ENG.pdf [in English].
9. Baluta I. V. (2017), *Analiz diialnosti mizhnarodnykh neuriadovykh orhanizatsii v umovakh hlobalizatsii* [Analysis of the activity of international non-governmental organizations in the conditions of globalization]. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apdy_2017_1_18 [in Ukrainian].
10. High Level Conference on the Future of the European Court of Human Rights. Brighton Declaration. 19 and 20 April 2012. URL: http://www.echr.coe.int/Documents/2012_Brighton_FinalDeclaration_ENG.pdf [in English].
11. Official website of the Commissioner of the Verkhovna Rada of Ukraine on Human Rights. URL: http://www1.ombudsman.gov.ua/ru/index.php?option=com_content&view=article&id=3665:2014-03-03-09-21-10&catid=56:2011-01-25-12-42-11&Itemid=65 [in Ukrainian].